

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Sambet'a, F6i'a, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri externe 12 fl. v. a. pe unu anu seu 2 1/3 galbini mon. sunat6ria.

Anulu XXXVI.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 32.

Braslovu 7 Maiu 25 Aprile

1873.

Telegramulu

„GAZETEI TRANSILVANIEI“.

Fagarasiu 6 Maiu 3 6re.

„Siedinti'a consiliului municipale alu districtului Fagarasiu din 6 Maiu, conchiamata de a-si retrage si nullifica declaratiunile esprimate in siedinti'a din 8 si 9 Aprilie, f6u disolvata fora a aduce vre-unu concludu, pentruca consiliulu municipale persista cu energia esemplaria la declaratiunile mentionate, mai pe latu va urma. 6re consiliulu municipale si alu amploiatiloru cari stetera neclatiti pre lunga conclusele loru de mai nainte =“ (?)

Densusianu.

Braslovu 6 Mai n. 1873.

(—) Din telegramulu publicatu in numerulu trecutu alu „Gazetei“ aflaramu pre scurtu rezultatu unei n6ue actiuni natiunali a membriloru romani ai universitatei comitatului Clusiu. Asteptamu o corespondentia originale despre intregu decursulu adunarei generale a representatiunei resp. comitatu din 30 Aprile, carea dupa cum cetimu din diuariale maghiare din Clusiu a fostu un'a din cele mai interesante. Tocm'a din ac6sta cauza, si pana ce vomu primi dorit'a corespondentia, nu potemu se nu mai atingemu, dupa informatiunea primita din numitele diuaria, d6ue obiecte aduse la desbatere prin romani, — unulu: celu signalisatu si prin telegramulu nostru: — propunerea adeca facuta prin membrii romani ai representatiunei comitatense, c6a aceiasi se faca remonstrare la regimu in contra primirei partei II din proiectulu celu nou de instructiune alu respectivei comisiuni esmissa din ministeriulu de cultu si instructiunea publica, care punctu defige de limba a instructiunei in clasele superiori ale gimnasiului eschisivu pre cea maghiara, s'a primitu si prin maiortatea maghiara a universitatei comitatului, — noi in ast'a privintia ne am facutu apreciarile n6stre in nr. tr.

Ne pare f6rte bine, ca se afla si patrioti unguri, cari -si redica cuventulu in contra nedreptatei ce s'ar' face nemaghiariloru prin primirea acestui proiectu. „M. Polgar“, publicandu desbaterile universitatei comitatului Cosiognei, la obiectulu din cestiune, intraltele dice aceste:

„Candu a primitu comisiunea in proiectulu seu acestu punctu, a dechiaratu totuodata resboiu nationalitatiloru patriei. Punctulu acest'a da dovada despre aceea, ca comisiunea a perdutu din ochi adeveratulu interesu alu patriei n6stre, — seu nu a voitu se cumpan6sca de locu faptulu, cumca sub cor6n'a St. Stefanu, afara de natiunea ungara mai locuescu si alte nationalitati, ale caroru interesse tocm'a asi6 de tare trebue respectate c6a si ale ungariloru, si tocm'a asi6 trebue ale impartasi in drepturi si pre acele c6a si pre unguri! Mai departe dice: Proiectulu statorcesce pentru patru clase ale gimnasiului limb'a ungar6sca de a invetiamentului, si ac6sta o face nu numai pentru gimnasiale de statu, ci si pentru acele, cari s'au redicatu prin industri'a 6re carei natiune. In Ardealu au romanii la Blasiu, Braslovu si Naseudu gimnasiale sale, gimnasiulu din Naseudu s'a infintiatu prin jertfele aduse de locuitorii romani ai districtului; granitarii siau depusu si celu din urma cruceriu pre altariulu natiunei loru si au redicatu scoli, cu scopu c6a prun-

cii loru se prim6sca instructiune in limb'a loru materna, si in asta se inainteze in cultura; gimnasiulu din Blasiu l'au fondatu acei bravi barbati ai natiunei romane, cari pretiuiea bunastarea morale si materiale a romaniloru in tocma c6a lumin'a ochiloru, si cari panace si cruceriu celu din urma si l'au datu c6a se -si redice natiunea din trist'a ei s6rte; totu asia s'a infintiatu si gimnasiulu din Brasiovu.

Aceste gimnasiale le sustiene si astadi iubirea de cultura a romaniloru, si statulu maghiaru, dela carele cu dreptu potu cere ajutoriu, de locu nu le ajuta.

In aceste gimnasiale limb'a invetiamentului este cea romana, — in statutele fundationali s'a conditiunatu de limba a invetiamentului cea romana, prin aceea, cari au fondatu aceste gimnasiale; si nemenui nu ia venitu in mente, nece chiaru in tempulu absolutismului celui mai aspru, c6a se introduca o alta limba de limba a invetiamentului. — Mai departe.

In aceste institute a cursu invetiamentulu in limb'a romana, si ac6sta impregiurare a datu romaniloru, o suma de barbati apti.

Din aceste gimnasiale au esitu aceea, cari suntu onorati astadi c6a intemeiatorii literaturii romane; cari prin opurile loru au lucratu in o insemnata mesura spre redicarea spirituale a poporului, — au deschisu portile sciintieloru si cunoscintieloru inaintea acelu poporu, carele, durere, ratacea in intunereculu spiritualu, pipai6 si nu sciea esi la cale.

Si dupa cele dise, mai accentu6za in vreo-cateva cuvente nedreptatea proiectului facia cu nationalitatile nemaghiare si apoi incheie: „Proiectulu din cestiune tocm'a pentru aceea este nedreptu, pentru ca impedece subsistintia propria la celelalte nationalitati“.

„Magyar Polgar“ nece odata n'a vorbitu mai dreptu c6a acum'a. Asi6 este, totu proiectulu este indreptatu in contra esistentiei nationalitatiloru nemaghiare, ca-ce d6ca este adeveratu aceea, ca cultur'a, literatur'a si consciintia de sene nationale se p6te nutri, — si dupa cum dice „M. Polgar“, la romani s'a si nutritu numai in institutele sale nationali, si numai prin cultivarea si studiarea sciintieloru in limb'a nationale: — atunci este si aceea adeveratu, ca prefacunduse aceste institute in institute maghiare, inc6ta de a mai fi focularia ale literaturii si culturei nationale ale cutarei nationalitati, si devinu focularia ale maghiarismului. Cine nu sci, ca tocma ac6sta voiesce, c6a se o ajunga si cestiunatulu proiectu. On6re universitatei comitatului Clusiu, carea a votatu in contra acestui proiectu, — maghiarii din asta universitate au doveditu, ca densii, unde este vorba de cultur'a unui poporu, nu ambla dupa fantasmagorii maghiarizat6re ale ultraistiloru natiunei loru, ci voiescu, c6a cultur'a se remana cultura, si se-i fia ori carui patriotu deschisa calea cea mai usi6ra spre a ajunge la cultura, — ac6sta inse este numai limb'a materna a fiacaruia.

Alu doilea obiectu de mare insemnatate, pre carele l'au asternutu membrii romani ai universitatei comitatense pce m6s'a adunarei, a fostu propunerea unei representatiuni, pentru stergerea virilismului din legea pentru comitate. Cu ac6sta propunere romanii au caditu, inse, dupa cum ac6sta se constat6za chiaru si prin diuariale ma-

ghiare din Clusiu, caderea a fostu cu gloria. Cei rusinati suntu liberalii maghiari.

Am primitu respectiv'a propunere a romaniloru, si vomu publicao in diuariulu nostru. Pana atunci nu insiramu din partene mai multe in acestu obiectu.

On6re luptatoriloru romani din comitatulu Cosiognei, — Stim'a n6stra speciale spiritului reconciliatoriu, carele se arata ca domnesce intre membrii universitatei comitatului Cosiognei!

Sinodulu archidiecesanu din Sibiuu discuta acuma in a cincea siedintia in care se propuse de catra presedintele congresului parerea privit6re la ameliorarea sectiunei pedagogice a institutului archidiecesanu pedagogicu-teologicu, si regulamentele pentru esaminarea profesoriloru si invetiatoriloru, opiniunea asupr'a legii scolastice c'unu proiectu elaboratu de d. G. Belissimu, si se facura mai multe interpelatiuni a caroru buna resolvire va fi f6rte salutaria.

In siedinti'a a 6-a s'a luat u innainte bugetulu.

Situatiunea politica a Romaniei se turbura pe di ce merge. Ministeriulu actualu a indignatu cu purtarea s'a anomala constitutionala pre toti romanii de bunu simtiu. Discusiunea asupr'a unui cerculariu alu ministrului-presiedinte Catargiu catra prefecti, in care ministrulu a esprimitu temerea de turburari de revolutiuni si alte evenimente grave, preocupu acum'a lumea politica si press'a din capitala. Diferite vuiete curs6za in Bucuresci. Se vorbesce de o lovitura de statu, care voiesce a-o face guvernulu, si la care ar' tienti t6te mesurile luate de catra cei dela putere in timpulu din urma, cari mesuri se caracteris6za de catra diuariale opositiunale cu d6ue cuvinte, numinduse „violintiele guvernului“.

Aflamu din „Romanulu“ ca abdicarea domnitorului s'a pusu de nou pe tapetu si ca ar' st6 in legatura strinsa cu calatoriile ministriloru in si afara din ti6ra. — D. Papiu Ilarianu aperiatorulu nefericiteloru victime dela Giurgiu s'a fostu datu in judecata din caus'a proclamatiunei sale „catra cetatiani bivolari din Giurgiu“, inse s'a eliberatu de catra judele de instructiune Populeanu. Acestu jude s'a amenintiatu cu destituirea pentruca nu a consimtitu la arestarea preventiva a d. Papiu Ilarianu. Relativu la ac6st'a scrie „Rom.“, ca puterea esecutiva persiste, nu de a face dlui Papiu unu procesu, de care d-sea nu se teme, ci d'alu arest6 in modu preventivu prin camera de punerea sub acusare si alu face se cada in man'a d-lui Hiotu, prefectulu politiei s. c. l.

De langa Muresiu 27 Aprile 1873.

Domnule Redactoru! Dta vedi, ca adi t6te besericile din Transilvania si Ungaria in fakta -si deprendu autonomi'a loru. Beseric'a romana ortodoxa, care pana mai eri-alalta, era cu totulu desolata, destramata si negrigita, adi este organizata intru unu corpu morale, ce-i promite desvoltarea si aventu frumosu.

Mai deaprop6 si episcopulu romano-cat. convoc6 la congressu pre credentiosii sei prin urmat6ri'a epistola:

Cerculariulu eppului Fogarasy 4 Apr. 1873.

„In puterea legiloru si a usului stravechiu, dieces'a romano-catolica din Transilvania are dreptulu

de a tiené adunari generali si a provedé intru aceste tóte affacerile lumesci, ce se repórta la beserica, educatiune, scóla si averile besericesci.

Maiestatea Sa ces. si regia apostolica s'a induratu a concede prin decisiunea prea inalta dela 19 Augustu 1867, cá adunarea besericésca romano-catolica se se conchiame amesuratu p. 4 din protocolulu adunarii dela 10 Ianuariu 1866, comisiunea catolica dela guberniulu regescu transilvanu se se disólva, si tóte affacerile, cari pana aci cadeau in sfer'a numitei comisiuni, se se provédia de convocandu adunare besericésca si respective de comisiunea alésa din sinulu ei.

Eu insciantu despre acésta decisiune prea inalta a prea inaltiatului nostru Domnu si rege apostolicu prin ministeriulu reg. ung. de cultu si instructiune cu d. 12 Sept. 1867, m'am grabitu a convocá adunarea catolica Transilvana pre temeiuu concludeloru dela 1866, carea in 9 Febr. 1868 -si incepú consultarile la Alb'a-Iulia, dér' nu -si deslegá problem'a cea mai insemnata, pentru carea se conchiamase, si se imprasciá innainte de a fi alesu din sinulu seu comisiunea catolica.

De atunci impregiurarile s'au schimbatu; congresulu provinciale catolicu, la care participa prin reprezentantii sei si dieces'a Transilvana, s'a tienutu intr'insulu constituitu organizarea autonoma a besericeii catolice in regatulu S. Stefanu; guberniulu regescu Transilvanu s'a desfienciatu, intru asemenea si comisariatulu regescu care-lu substitui in modu provisoriu; intru aceea comisiunea catolica subordinata ministeriului reg. ung. de cultu si instr. si intregita prin denumiri facute de regimu, remase in fientia; ea prevede affacerile besericesci, fora se aiba caracterulu purcederei si alu comisiunei dela adunarea besericésca.

Pentru delaturarea acestei stari fora sistemul si contrarie cu autonomi'a besericeii nóstre; mi s'au tramesu din parti diverse adrese, in cari fui rogatu a conchiamá adunarea besericeii catolice spre a-si deslegá problem'a-i prefapta inse nedeslegata in 1868.

Considerandu de cea mai inalta chiamare a oficiului meu de archipastoriu, cá se implinescu dorintiele juste, cari iubirii mei credintiosi cu incredere fiiésca-mi descoperu: urmezu acestoru provocari cu atatu mai vertosu, ca in decursulu tempului s'au ivitu intru affacerile besericeii nóstre vatemari de acele, a caroru vindecare cade in competentia adunarei nóstre besericesci.

Deci prin acest'a convocu la Alb'a-Iulia pre 12 Maiu 1873 adunarea besericésca, ce in 15 Februaru 1868 fuse amenata provisoriu. —

Singura beseric'a unita nu face nece unu pasiu innainte! Singura beseric'a acest'a este calcata si deconsiderata!

Óre candu va veni tempulu, cá si archiereii besericeii unite implinirea dorintieloru juste ale iubitoru sei credintiosi se o considere de cea mai inalta chiamare a oficiului seu archipastorescu? Candu voru conchiamá si densii congresulu provinciei metropolitane de Alb'a-Iulia? Candu voru incetá abusurile, domni'a autocratica si vatemarile celoru mai sante drepturi — drepturile sinodali — ale besericeii unite? — Nu tamande Santiele loru si nu mai amble a imbetá lumea cu apa: ca pedecele ar' fi provenindu de aiuri si altele asemenea. Ómenii nu suntu asiá gagauti, catu se nu védia, si se nu scia combiná din chiaru mesurile archiereiloru uniti, si din tóta purcederea loru, cumca santiele sale nu-su bucurosi a-si vedé cercuscrisa puterea, intru a carei deprenderu arbitraria cu atat'a pasiune se resfatieza. Inse tóte au margini, chiaru si patientia „oiiloru“ unite. Aiba grigia santii pastori, cá reinsanetoriarea se nu fia prea tardiu. —

Epistola deschisa.

Clusiu, 14 Februaru 1873.

(Urmare.)

Indata ce ati binevoitu prea pretiuiti dd-

vóstre a defige, cumca la redigerea foiloru dd-vóstre cu mare grigia veti incungiura, dupa potintia, totu ce nu convene cu recerentiele unui tactu bunu si reconciliatoriu, si prin urmare invenitoriu tóte cestiunile s'ar' desbata in catu se póte — fara patima cu stricta obiectivitate si cu mutua bunavointia, numai decatu tóte trebile nóstre ar' luá unu aventu frumosu, ni ar' succede fora indoiéla in tóte obiectele politice si nepolitice a aflá calea cea mai priintiósá, ne ar' succede cu multu mai usioru a repará din ce in ce tóte scaderile, si acusi amu ajunge si sosirea acelu tempu de multu asceptatu, candu incetandu desbinarile stricatióse, ce ne asuprescu atatu de reu, vomu poté in tóte causele nóstre nationale premerge mana in mana in fratiésca solidaritate la olalta; ér' in casu contrariu — mai repetu odata: indiedaru ne vomu osteni noi unii ómeni senguratici a midiuloci una contielegere, a aliná spiritele si a restaurá solidaritatea, — ce e dreptu ici si colo vomu poté produce si asia nesce rezultate inbucuratórie, dér' aceste voru remané numai nescari efecte sporadice, particulare si pana ce — in locu se capetamu unu spriginu poternicu din partea preseii nóstre- acésta nu se va feri cu cea mai mare scrupulositate a evitá cá se nu mai versa oleiu pre jarulu discordiei politice si a urei confessionale, eu pana atuce abea potu sperá, ca vomu poté deveni in solidaritate adeverata si generale, — ba spre immensa dauna a interesseloru vitali ale natiunei nóstre vomu remané si mai in colo in starea presenta desolata, si chiaru si unu congressu, numai una minune va fi, déca i-ar' succede a restabilí intre noi una solidaritate sincera; ci déca pres'a nóstra nu va pregati animile la una fratiésca unire si nu va desbata de tempuriu intr'unu modru impacatoriu agendele aceluia, e de temutu, ca si decisiunile congressuale voru indestulí numai un'a séu alt'a partida a natiunei, adeca pre aceea, care casualmente ar' formá maiortatea acelei adunari, una insemnata parte inse ar' remané nemultiamita, si am remané si mai departe cam totu acolo unde stamu astadi, pre lenga tóte ca arareori amu avutu mai mare lipsa de a ne spriginí cu poteri unite solidare cá acumu, candu spre esemplu: gimnasiale romane susutienute senguru numai din sudórea nóstra, suntu amenintiate, ca din clasele superióre ale acelora se se elimineze limb'a nóstra materna romana prin care eliminare pe langa altele s'ar' ingreuna fórté si progressulu in studie alu junimei nóstre. —

Credu ca prin cele ce am scrisu in acésta epistola lunga mi a succesu destulu de claru a areta necesitate proiectatei consultatiune a dd-vóstre, si credu ca din epistola-mi destulu de lamuritu se vede, ca nu una rea vointia, ci un'a intentiune buna, m'a indemnatu la scrierea aceleia.

Eu cu neci unulu dintre prea stim. dd-vóstre nu sum si n'am fostu nece-odata invrasimasitu, ba cu unii, pre cari-i cunoscu persolnamente, am onóre a stá mai multu chiaru in relatiune amicale. Pre mene necumu se me fi vetematu careva dintre dd-vóstre, ci din contra, déca v'ati ocupatu in foile dd-vóstre candu si candu cu persón'a mea neinsemnata, ast'a cu atat'a adeverata bunavointia a-ti facutu-o, ca totudeaun'a m'amu semtitu deobligatu prin aceea; deci déca amu fostu constrinsu a dice un'a séu alt'a, ce póte nu e de o atare natura, cá se fia bucurosu audita, acésta nu póte se fia atribuita nescaroru semtieminte dusimanóse, cari nu am nutritu neci candu in contra-ve; ba déca v'asi fi chiaru unu inamicu neimpacabilu, inca neci in acestu casu nu mi asi concede cá atunci candu suntu in vorba interesele cele mai scumpe si sante ale natiunei, tocma atunci se-mi fia condusu condeiulu de ura personale.

Am atinsu incatava si unele erori si slabitiuni ale nóstre. Facut'amu óre amentirea acestora cu scopu de a defaimá prin ele insusi natiunea mea iubita? Ferésca-me Ddieu de o atare négra ingratitudine, tocma pre mene, carele si altumentrelea

dela natiunea nóstra in tóta viéti'a mea nu amu primitu alt'a decatu numai bune, si carele catra aceea inca si pentru bun'a aducere amente, cu carea pastréza in memori'a sa numele fericitului meu bunu tata, cu cea mai fierbente alipire si cu o dupla mesura de recunoscentia me semtiescu indatoratu! — apoi — precumu dovedescu intre altele si citatele mele discursuri asociatiunale — eu déca nu am potutu incungiurá a amentí aici acele debilitati: de alta data inse neci memorarea aceloru insusiri si fapte nobile, ce potu cu dreptu cuventu servi spre laud'a si onórea natiunei romane, nu am retacutu-o.

Séu fostu-mi'a óre scopulu, prin indegetarea la scaderile nóstre, a contribui spre innadusirea in nõi a acelei credentie, ce avemu despre puterea vitale a natiunei romane? Ba, departe a statu de mene si o atare vointia. Necumu se dorescu a contribui catu de pucinu spre nimicirea acestui crediementu, chiaru sum de parere, ca nóue nu ne e ertatu a pierde acest'a nece odata, nu ne e iertatu se desperamu de feliu, si cumca, — multiumita ceriului! inca n'amu ajunsu chiaru la acelu stadiu funestu, cá se ne póta fi motivata pierderea totale a sperantiei in vitalitatea si intr'unu venitoriu mai ferice alu neamului romanescu.

Déca are dreptu vre-o natiune de a dice, ca „alios ego vidi ventos“, ast'a intr'adeveru o potemu spune si noi:

Furtune grele, vijellii crunte s'au descarcatu si au trecutu in decursulu vécuriloru preste romani; multe popóra au disparutu, multe natiuni candu-va vestite s'au stinsu de pre faci'a pamentului; dér' natiunea romana, cá o stanca in mediuloculu marei, a remasu neclatita; valorile au surpatu cateva din coltiurele acestei stance; viforile au doboritu mai multe franturi mai debile din ea, inse nece odata n'au fostu in stare, cá se o clatine din temelia, si nu li-au succesu, nece candu a o returná. — Stanc'a mai sta! natiunea mai traiesce!

Nu ar' fi bine, cá se privimu acest'a, de o garantia destula pentru venitoriu; dér' avemu dreptu a o privi celu pucinu de o eclatanta dovéda visibile despre vengiósa taria vitale a romanimeii. — Cá se mai traiésca ea inca intr'atati'a secli, cati au trecutu dela gloriosii tempi ai lui Traianu, acest'a de si nu de totu, inse in nu pacina parte, de pende — insusi dela tienut'a filoru ei de acumu: Déca vomu impleni noi cu conscientiositate detorintiele nóstre catra ea asia, cá se potemu odata cu facia senina a ne infaciosiá si cu frunte inaltiatu a dá séma despre labórea nóstra innainte aceloru bravi strabuni, carii intru atate grele tempuri viforóse ni-au conservatu cá unu clenodiu sacru limb'a si natiunea de perire — atunci venitoriulu e garantatu; nece decatu inse **si** in casulu contrariu. —

Una senamagire, unu optimismu in acésta privintia eu le tienu de fórté periculóse, dér' dieu periculosu ar' fi si pessimismulu. — Amendóua ne ar' casioná daune enorme: Prin unu optimismu prea mare, incrediendune prea tare, e de temutu, ca ne amu leganá in nesce vane ilusiuni frumóse; amu asteptá cu man'a in sinu tóte numai dela geniulu bunu alu natiunei, si amu asceptá se ne cada porumbulu friptu in gura; Ér' de ne amu lasá, cá se ne cuprenda unu pessimismu prea negru, ast'a ar' aduce cu sene o desperare totale, ne ar' descordá energi'a, ne ar' amortí poterile, si — facundu se pierdemu speranti'a in venitoriu, si de a vedé óre candu o róda manósa dupa trud'a nóstra — asia in locu se lucramu pentru binele natiunei si alu patriei cu incordata silintia — amu pierde si aceea pucina voia de a lucrá, carea ni a mai remasu inca.

Trebue dér' se ne ferimu atatu de pesimismulu, catu si de optimismulu pre mare; trebue cá tóta starea nóstra, tóte treburile nóstre fia bune fia rele se le privimu cu ochi limpedi, si cá tóte periculele, ce ne amenentia se le luamu in séma — cu vedere curata.

Asta a fostu caus'a, ce m'a indemnatu a indegetá in decursulu acestei epistole deschise la acele vitiuri si slabitiuni — altucumu si asia de comunu cunoscute — pre cari le am accentuat. E si altumentrelea una regula generale, ca: „recunoscerea eroreloru este primul passu la indreptarea acelor'a“.

(Va urmá.)

Cincu-mare in diu'a S. Pasci 1873 —.

Maritu consist. archidiececanu.

Excelenti'a Vóstra prealuminata si prea sautite parinte arhiepiscopu si metropolitu!

(Capetu.)

Tare trebue acuma data se aflamu si pre calea legei se ne tanguimu, cu §-ii legei in mana contra hotaririi mar. consistoriu archidiececanu, prin care din nou s'a incredintiatu administratiunea tractului, care acuma coincide cu scaunulu Cincului mare, parintelui Gligoriu Maeru, din seceentele consideratiuni:

A. Credemu, ca intarirea de protopopu se tiene de competinti'a consistoriului plenariu, cea ce prin conclusiune a contrario, se vede din § 121 din St. org., care in cele 11 puncte tiermuresce in termini chiari specialmente cerculu de competinti'a activitatii senatului strinsu besericescu, care face parte constitutiva intregitória a consistoriului. —

In sensulu acest'a, intemplantuse alegerea pe tempulu tienerii congresului din anulu acesta, amu insarcinatu pre deputatulu nostru congresuale a face si a propune o interpretatiune in acésta directiune la § 140 din St. org. carea cu durere trebue se sentimu, ca congresulu din estu anu in siedinti'a a VII 20/10 a. c. a privit'o de o modificatiune in statutu si nu de interpretatiune, de care aru fi trebuitu a fi considerata. —

B. Noi amu speratu, ca consistoriulu dintre cei trei individi, cari au intrunitu voturile membriloru sinodali, va intari séu denumi in sensulu §-lui 53 alinea a 5-a pre unulu de protopresbiteru, ca-ce asia poruncesce legea. —

Maritulu consistoriu prin denumirea p. G. Maeru a facutu abatere dela lege si a lucratu contra vointiei sinodului protopopescu din 29 Septembrie, coadonatu in Agnita. —

Noi amu doritu protopopu alesu si intaritu dupa lege, si m. cons. ne deóchie tót'a procederea nóstra legale si — bag sama in puterea statutului? — ne intaresce, nu scimu din ce motive, din cei trei individi cu voturi, unu protopopu provisoriu. — Unu casu tristu de precedentia acuma, candu legea domnesce, care tóta conclucraea sinodului nostru o face ilusoria. —

Noi spunemu, ca inca motivele conducerii consistoriali nu le cunóscemu si voimu unele a ne inchipui: —

a) Toti trei individi cu maiortatea de voturi intrunita, dicemu per inconcessum, ca nu ar' fi fostu barbati apti si bine meritati pre terenulu besericescu, si de aceea vedindu m. consistoriu, ca noi nu ne pricepem dreptulu nostru garantatu prin St. org., a stramutatu voi'a nóstra si o a talmacitu intr'acolo, ca noi namu fi copti destulu pentru unu definitivum, alegundu ómeni neapti pentru statiune de protopopu. —

Positum sed non concessum, déca ne uitamu la cei trei individi aflamu, ca noulu administratoru, pre care altramente, cá atare nu lau alesu nime, este dupa parerea nóstra, basata pre lege, celu mai pucienu provediutu cu recerintiele legali. —

Noi o spunemu verde, ca este numai unu normalistu, fara gimnasiu fara sciintiele teologice formali poscinde in seclulu alu XIX, — pe candu intre acesti trei individi a 2-le e cu gimnasiulu inferioru absolvitu si cu cursulu clericale, si versatu si cu afacerile de administratoru, potemu dice cá si Gligoriu Maieru; si alu treilea, pre langa sciintiele teologice necontestavere insestratu si cu sciintiele juridice, a caroru coróna se arata prin atestatul teoreticu giudiciale de statutu. —

Dicemu ca celu din urma a avutu cugetu seriosu si portare corespundietória morale, dupa cumu arata alegatele din cererea densulu concursuale, de a poté sta in fruntea tractului nostru, si acuma vedindu si audiendu de resolutiunea m. consistoriu, v'a suspina si gandi cu sine, ca formele in modu preceptivu prescise pentru sciintiele teologice si juridice numai platescu neci o ceapa degerata, quia exemplum contrarium docet. —

β) Afara de tóte acestea esceptiuni meritórie mai diace asupra denumirii parintelui Gligoriu Maeru, si alta pofta implinita, care lu clasifica pre densulu de unu barbatu — potemu dice, nemeritatu. —

Tocmai consistoriulu metropolitanu prin pré inaltu alu seu presiedinte in 9 Aprilie anulu 1865 emise urmatoriulu ordinu: nr. 230/865.

„Cinstita protime si iubitoru crestini din protopopiatulu Cincului mare! daru vóna dela domnulu nostru Isusu Christosu!

Din pricini mie cunoscute amu aflu spre binele vostru, ca administratiunea protopopiatului vostru, se o iau dela parochulu nostru diu Nocrichiu Gligoriu Maeru, si se o incredintiezu parochului nostru din Cinculu mare Ignatiu Mandocea, cá unui preutu procopsitu si meritatu in treburi scolare. —

Deci ve poftescu, cá sciindu voi acést'a, se ve prrtati cu dragoste si incredere, catra nou denumitulu nostru administratoru protopopescu Ignatiu Mandocea, si se nisuiti catra elu in lipsele vóstre preutiesci, besericesci si scolari.“ —

Acestu ordinu publicatu nóua in tóta form'a o fórte chiaru, desi pricinile si motivulu edarei lui nu suntu insirate. —

Maritulu consistoriu va sci cá si noi catu de bine, cace pricine au fostu la mediulocu. —

Noi ne retieuem de orce feliu de interpretatiune séu comentariu la acestu emis consistoriale, si voimu cu supunere fiiésca alu aduce in paralela cu decisulu consistoriale din 4/16 Novembre nr. 936 l. 870 asiadicundu 5 ani mai tardiu adusu si asemenandule cutezamu a dice, cá nu stau in cosecintia logica unulu cu altulu. — Nu ne potemu iotipui, ca pentru ce maritulu consistoriu, care cu pucine modificatiuni in senatulu strinsu besericescu consta totu din membrii ex ano 1865, fiindu acuma realesi din partea sinodului eparchiale, — au adusu o nóua hotarire contradictoria celei d'anteiu. —

In mani'a acestui ordinu consistoriale din anulu 1865 fú o data suspendatulu Gligoriu Maeru, póte aretandu semne ca s'a indreptatu de peccatulu seu, ér' susceptu in oficiulu de administratoru. —

Noi nu aflamu asemenea casu neci „in istoria.“ —

Singura acésta impregiurare este asia de potente, in catu face pre parintele Gligoriu Maeru, din nou la cleru si poporulu nostru credinciosu de urgisitu, ca-ce poporulu scie eróre si alte lucruri neservitórie spre decórea p. G. Maeru. —

Aceste suntu dise pentru noi. —

Ce voru dice inse si autoritatile politice din Cincu si Nocrichu, vedindu, ca maritulu consistoriu emite atari hotariri contradictórie. —?

Noi retacemu acésta desi se aude parerea aperte. —

C. Se aude ca parintele Gligoriu Maeru din acea causa s'a intaritu de administratoru, ca-ce voturile in maiortate le ar' fi capetatu densulu. —

Luamu posibilele acestu motivu si per inconcessum dicemu, cumca maritulu consistoriu au avutu inainte la incredintiarea acestui tractu pe Gligoriu Maeru de indreptariu singuru Maiortatea de voturi, si nu au luat in cumpan'a Minervii sciintiele celoru lalti candidati; atunci iéra ne provocámu la §-lu 53 din statutu, care da dreptu absolutu consistoriului de a intari din cei trei insi pre care va vré fara restringere la cifr'a voturiloru. —

Cumca m. cons. a urmatu panacuma acestui principiu, aratamu unu casu speciale analogu din anulu 1870, pe candu inca statutulu org. cá atare nu porta mai inalta sanctiune in frunte, si anume cu ocaziunea ocuparii postului de protopopu in tractulu Zarandului. —

Pentru acestu postu s'au subscernutu, cá rezultatu alegerei, trei individi: parochulu Ioanu Prodanu din Somesfaleu cu 34 voturi. — Moise Lazaru presbiteru cu 26 voturi si Georgiu Demianu parochu in Zlatna cu 25 voturi. — In casulu acest'a a intaritu m. consistoriu, luandu in cumpana sciintiele, pre presbiterulu si secretariulu consistoriale Moise Lazaru de protopresbiteru. —

Asia suna hotarirea marit. consistoriu din siedintia tienuta in 21 Decembre 1867 nr. 1171. —

In casulu atingatoriu de tractulu nostru inse se vede ca numai potú servi acea busola de indreptariu, din ce cauza? — nu scimu. —

D. Tare amu doritu si asceptatu, ca m. cons. ne aflandu pre neci unu individuu dintre cei trei subscernuti de aptu, se fia provocatu pre comitetulu protopopescu se escria de nou concursu, bagandu in acela conditiunile specificate necesarie,

cá se nu póta concure ori si cine. — Acést'a, precumu se vede, nu s'a facutu. —

Reu destulu ne sta nóua acuma cu legea in mana iu posesiunea de barbati apti si calificati se mai cademu din nou intr'unu provisoriu indefinitu. — Noi nu suntemu de vina! —

Noi nu voimu a face amintire de epistol'a unui domnu asesoru consistoriale data in 25 Maiu 1865, care se afla in man'a nóstra, care inca de atunci a cochietatu cu nou denumitulu séu alesulu administratoru Gligoriu Maeru.

Noi nu mai voimu a ne lasa in alte combinatiuni si espectoratiuni, si credemu numai atata firmu, ca unu administratoru functionéza in meritu, cá unu protopopu, avendu in mana plenitudinea tuturor drepturiloru unui protopopu, si se deosebese numai in privinti'a formeí venirii si esirii din oficiulu acest'a, si a portarii braului rosiu, care forma póta in sine unu caracteru absolutisticu si tiene pre indreptatitii individi ai tractului sub una „quasi tutela“ — visavis cu St. org. —

Deci déra umiliti subscrisii din faptele si motivele aduse inainte cu tóta supunerea nóstra crestinésca cu anima sdrobita si cu ochi plini de lacrimi ne rogamu:

Maritulu consistoriu archidiececanu, se binevoiesca a substerne recursulu presinte colectivuu cu tóte actele si concursuale resp. presinte maritului consistoriu metropol., de care ne rogamu, mai departe se bine voiesca, nulificandu hotarirea opugnantá a consistoriului archidiececanu din 4/16 Novembre 1870 nr. 963, — a decide intarirea unuia dintre cei trei individi in sensulu § 53 a St. org. de protopresbiteru; séu nulificarea alegerei si ordinarea nóuei alegeri prin unu concursu nou deschidendu, in care se se specifiche calificatiunea necesaria a concurrentiloru; si déca nu, atunci ne rogamu a fi afiliati la tractulu Fagarsiului, ca-ce noi ne aflamu intr'o stare neplacuta a recunósce pre o persóna necalificata, de reprezentantele nostru protopresviterale; ori déca nu neci acést'a, atunci se ni se dé dreptu a forma noi scaunulu Cincului senguru unu tractu deosebitu cu dreptu deosebitu de protopopu. —

Ai maritului consistoriu archidiececanu cei mai plecati servi.

Agnita in 21 novembre 1870

N. N.
N. N.

Din acestu recursu se vede luminatu, ca ce amu voitu in Agnita si cu cine amu tienutu, si dv. domniloru . . . pare ca ati dormitu pre atunci de nu sciti cumu au decursu lucrulu. —

O impregiurare aduceti firesce cá unu trupu si sufletu ambidui inainte, care dovedesce, ca ambii sunteti in acésta privintia . . . pré eronati, diceti „ca io nu mai de multu, cá de 1—2 ani cu ocaziunea alegerei de protopopu voieamu si me sileamu cu tóte mediulócele posibili si stamu mortisii, cá se alegu pre preutulu Ignatiu Mandocea de administratoru protopopescu si astadi o minune? etc. etc.

Dovada ca neci nu mai poteti tiené nimica in memoria este anacronismulu comisu, ca-ce dela sinodulu protopopescu respectivu inmultitu din Agnita tienutu in 29 Septembrie 1870 pana astadi suntu 2 ani si siese luni. — Seraca chronologia, cumu te mai batjocurescu nocrichenii din cestiune. — Pre in buna mana ai cadiutu. —

Mai multu decatu acestu anacronismu, este asertiunea, ca io a-si fi voitu a alege pre I. M. de „**administratoru protopop.**“ —

Ce óre mai dovedesce si acésta asertiune! —

Tóta lumea scia, dóra numai p. Grigoriu Maieru si dlu I. Zaharianu; nu scia ca pre 29 Septembrie 1870 a fostu conchiamatu la Agnita sinodulu protopopescu inmultitu conformu St. org. spre a alege protopopu definitivu si „**nu administratoru protopopescu**“, ca-ce acestia suntu o planta teretoria pre pomulu constitutiunei nóstre besericesci, si nu se alegu ci se denumescu. —

Rele concepte aveti despre St. org., pre care l'ati sfartica de nacasu si mania, ca-ce nu ve póte capacita neci decumu

M. B.

Statutu

pentru comun'a (N. N.) facutu in sensulu legei comunali. (Art. de lege XVIII de la anu 1871.)

CAPU II.

(Urmare.)

Despre antisti'a (primari'a) comunale; personalulu de manipulatiune si de servitiu.

§ 17. Detorintiele notariului in specialu, suntu:

1. a executá dimpreuna cu primariulu tóte ordinatiunile relative la administratiunea publica;

2. a implini functiunea de referinte séu raportorului si de notariu in adunarile reprezentantiei comunali;

3. a face in totu anulu inventariu despre averea comunale; a compune bugetulu séu preliminarulu despre venitele si spesele comunali; a pregati arunculu comunalu, impartindulu dupa individi. Elu face, séu compune socotelele séu compturile comunali de preste anu, precumu si socotele orfanali;

4. a controlá starea averei si a casei comunali; de aci, a controlá veniturile si spesele comunali; apoi a controlá incasarea contributiunii de statu, si a aruncurilor comunali; a controlá manipulariunea baniloru orfanali, fundationali, si de cultura publica.

Elu, in calitatea sa de controlor, e detoriu a visitá cas'a si starea ei; si déca ar' afla defecte séu neregularitati, a le aretá in terminu de 24 ore la pretorele cercualu.

Cá se corespunda mai cu acuratetia inascrinarii sale de controlor, notariulu va avé la sine un'a din dóue chei ale casei.

5. Notariulu compune séu redactéza si d'impreuna cu primariulu subscie, tóte documentele, relatiunile, scriptele etc. date in numele comunei.

6. Elu redactéza actulu de evidetia asupra tutorilor si contutorilor orfanilor; elu compune socotele orfanali ale tutorilor in casu candu acesti-a ar' fi incapabili de a face acést-a. Pentru acést-a din urma lucrare, i compete onorariulu, ce pana acumu a fostu in usu.

7. Indeplinesce administratiunea aruncurilor, si redactarea compturilor (socótelor) conformu acestui statutu si dupa formulariele prescise.

8. Ia procesele civili de competinti'a primariei comunali, notariulu se va tiené strictu de ordinatiunile legi emanate in privinti'a acést'a. (Proc. civ.; art. de lege 54 de la an. 1868).

9. Notariulu e detoriu a da mana de ajutoriu primariulu atatu pentru a lu luminá despre legi si ordinatiuni, catu si pentru de a implini detorintiele impuse lui (primariulu) prin §-ulu precedentu (16) din acestu statutu.

10. In privinti'a onorariulu pentru acele lucruri ce ar' face in interesulu particularilor, notariulu va observá normativulu despre tacse din acestu statutu.

11. Notariulu e detoriu a tiené cea mai esacta si conscientiósá evidetia despre stramutariile in posesiunile si proprietatile particularilor din comuna, fara a poté pretinde pentru acest'a vre-o remuneratiune séu tacsá.

12. In fine va implini tóte acele detorintie ce i suntu séu i voru fi impuse prin legi, statute, ordinatiuni mai inalte, si prin decisiuni séu concluse ale reprezentantiei comunali.

Pentru orce lucrare, ce notariulu cá oficialu alu comunei indeplinesce in interesulu comunei elu va poté pretinde urmatóriele tacse:

1. Pentru contractu:

a) déca obiectulu valoréza pana la 200 fl. v. a. tacs'a va fi 1 fl.

b) de la 200 fl. pana la 800 fl. 2 fl.

c) de la 800 fl. in susu 3 fl.

2. Pentru o suplica si rubruri 2 fl.

3. Pentru copia de la o cóla 50 cr.

4. Pentru atestate, actu de estimatiune si alte documente date sub sigilu 50 cr.

Atestatele de paupertate, notariulu e detoriu a le da gratis.

5. Pentru o obligatiune 50 cr.

6. Pentru sciirea unei quitantie 20 cr.

7. Pentru documentu de impaciuire 1 fl.

8. Pentru testamente:

a) déca obiectulu dispositiunii testamentarie nu trece preste 200 fl. 1 fl.

b) de la 200 fl. pana la 1000 fl. 2 fl.

c) de la 1000 fl. pana la 4000 fl. 5 fl.

d) de la 4000 fl. in susu 10 fl.

9. Pentru redactarea actului despre unu casu de mórte 40 cr.

10. Pentru unu pasportu de vite 3 cr.

Aceste paspórt e detoriu notariulu a le procurá pre spesele sale.

11. Pentru o suplica de reclamatiune instructa cu tóte documentele 2 fl.

§ 20. Primariulu substitutu (unulu dintre jurati, § 14) suplinesce pre primariulu ordinariu, candu acest'a este impiedecatu (§ 5); si indeplinesce tóte acele drepturi si detorintie, cari dupa § 16 cadu in sarcin'a primariulu ordinariu; precumu si acele, cari dupa procedur'a civile, art. de lege 54 capu 9, cadu in competinti'a primariulu.

Elu cá membru alu antistiei (primarie) e organu executivu alu reprezentantiei comunali, si e detoriu a implini tóte insarcinariile acestei-a si ale primariulu ordinariu.

§ 21. Juratii comunali, cá membri ai primariei si cá organe executivale ale reprezentantiei comunali si ale primariulu, suntu detori la insarcinarea acestorua a implini tóte acele afacerei, cari dupa § 22 din legea comunale (art. XVIII. de la anulu 1871) cadu in competinti'a comunei.

De aci, ei nu potu refúsá a implini insarcinariile reprezentantiei séu ale primariei séu ale primariulu, ci sub greumentulu responsabilitatei, suntu detori ale implini dupa instructiunile luate dela acesti-a.

§ 22. Juratulu insarcinatu cu incassarea aruncurilor comunali si cu economi'a séu administrarea averei comunali, este detoriu a se informá aceluor norme din statutu, cari suntu staverite pentru manipulariunea incassariloru.

§ 23. Tutorulu orfanalu, pana la definitiv'a regulare prin lege a trebilor si regulamentelor orfanali, va avé de a observá regulamentul votatu in privinti'a acést'a de reprezentanti'a comitatului (districtului).

§ 24. Inspectorale de morti va avé de a se conformá ordinatiuniloru si instructiuniloru primite dela fisiculu séu mediculu respectivu.

Elu, pentru inspectiunea unu mortu, va primí tacsá de 20 cr. din averea acestui-a.

§ 25. Servitoriulu comunei stá sub dispositiunea primariulu.

Elu e datoriu a se presentá in tóta diu'a la primariulu, pentru a primí ordinatiunile acestui-a.

Elu este si post'a séu tabelariulu (portaletere) comunei.

§ 26. Pentru a ingrigi asupr'a semnelor de la granitiele teritoriulu comunei asupr'a poduriloru, drumuriloru, precumu pentru a veghiá asupr'a pastoriloru, vacariloru etc. din punctu de vedere alu politiei rurali, se va numi unu comisariu ruralu.

Asemenea, din punctu de vedere alu politiei silvanali, se va numi unulu séu mai multi pedurari (gornici).

§ 27. Salariile membriloru antistiei comunali (§ 14) se voru staveri prin statulu specialu. (Va urmá.)

Excelentia sa domnulu Ladislau Basiliu Barone de Popp c. r. consiliariu de statu actualu intimu, cavaleru ordinulu corónei de feru clas'a II., presiedinte de senatu la tribunalulu supremu reg. ung. etc.

cu consórtea sa Elen'a nascuta Olteanu anuciara casatori'a fíei dd-loru sale Aurelia Elen'a, cu deputatulu dietalu si possessore in Maramuresiu Ioane de Jurca si a dejá in domnulu repausatei sale consóre Susana de Manu.

Actulu cununie se va indeplini in Pest'a in diu'a de Sangeorgiu a. c. din lips'a unei beserice greco catolice in locuinti'a propria, prin canoniculu metropolitanu gr. catol. D. Ioane Fekete Negrutiu.

In plina convictiune, ca toti stim. lectori ai „Gazetei Trans.“ se bucura impreuna cu noi de acestu pasu la fericire conjugale a fíei multu pretiutei si scumpei nóstre familie romane, cá si cumu ne bucuramu noi aici, repetimu urarile cele mai intimu sincere si in numele romaniloru, urari de indelunga fericire cu bucuria! atatu pentru teneri, catu si pentru parinti!

Noutati diverse.

† Ieri in 25 Aprilie petrecuramu la repausulu eternu pre on. dómna odinóra preotésá Maria

Comsia din Copacelu, carea in 23 a curentei, in urm'a unu morbu nervosu pre catu de scurtu pre atatu de violentu, in etate de 50 ani, si dupa una fericita viétia conjugale de 20 ani, 'si dede suflutulu in manele creatoriulu, pre bracia-le iubítulu sociu, lasandu in profundu doliu si cu anim'a franta de dorere pre credintiosulu seu sociu O. Ioane Comsia parochu rom. in Copacelu, — pre iubít'a sa fia Maria consórta a st. demnu Paulu Banutiú r. subjde in Cohalmu, — si pre fiulu seu Valeriu, obiectulu distinsei sale ingrigiri materne.

Imposant'a multime de poporu din locu si din impregiuru, carea a concursu spre a dá repausatei in domnulu, ultim'a onóre, si condolenti'a, ce se odinea pre faciele acelei multimi, marturisea, cumca adormit'a in domnulu se a bucuratu de stim'a si simpati'a toturor.

Fia-i tieren'a usióra!!

Obiectele ce au mai sositu pentru loteri'a din Dev'a.

Dómná Luisa Fodoru. Dóue cuthii de porcelan. Dev'a.

D-sór'a Popoviciu Barcianu. Una mapa de diurnale lucrata din ghindi si bradu, si impodobita cu broderie. Resinari.

D-siórele Brote. Unu covoru de masa mare, brodatu cu lana pe fileu. Sibiu.

Dna Agapia Trombitasiu de Bethlen. Duoi galbeni in natura. Sasz-Reginu.

D-siór'a Amalia Orbonasiu. Unu scaunu imbracatu cu broderia. Sasz-Reginu.

D-siór'a Pelixeu Orbonasiu. Unu castu lucratu de piele si cu flori de piele. Sasz-Reginu.

Tóte obiectele ce voru mai sosi pentru loteria voru fi enposate, publicate si jucate cá numere castigátore suplementarie.

Excelentia Sa parintele metropolitu baronu de Siagun'a, a avutu generositate a face se se imprime pe spesele Excelentiei Sale losurile pentru loteri'a din Dev'a. E unu beneficiu de 140 fl. ce s'a adusu prin acést'a fondulu.

Traiesca Excelentia Sa!

Traiesca tipografi'a romana archiepiscopala din Sibiu.

Expositiunea obiectelor donate loteriei pentru terminarea unei beserice romane din Dev'a are stralucitu succesu. Nu numai romanii, dér' si maghiarii, intrég'a aristocratia a comitatului, a visitatu expositiunea de repetite ori admirandu si laudandu frumósele manufacturi ale damelor romane, precum si obiectele pretióse de aur si argintu, totu donuri romanesci.

Domnele Maghiare, mai cu deosebire din aristocratia, anca erau represintate prin mai multe frumóse obiecte.

Diurnalele maghiare au esprimat admiratiune pentru zelulu si debacia, cu care D-na Constantia Dunca Schiau au sciutu realiza o fapta frumósa dér' dificila.

Aici la redactiunea „Gazetei“ se afla **sortari filantropice** de 50 cr. si se potu castigá lucruri de 100 fl., si numai pucinu de 5—10 fl. cu ele Speramu, ca voru fi cautate. —

Cursurile

la bursa in 6 Maiu 1873 stá asia:

	fl.	cr.	v. a.
Galbini imperatesci	—	—	—
Napoleoni	8	72 ¹ / ₂	„
Augsburg	107	90	„
Londonu	109	—	„
Imprumutulu nationalu	72	80	„
Obligatiile metalice vechi de 5%	70	20	„
Obligatiunile rurale ungare	80	—	„
„ „ temesiane	78	25	„
„ „ transilvane	77	50	„
„ „ croato-slav.	82	—	„
Actiunile bancei	101	50	„
„ creditulu	321	25	„